

Таким чином, модернізація вищої освіти в Україні є запорукою сталого розвитку держави та необхідною умовою повоєнного відновлення туристичної галузі.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу. Закон України від 23.04.2024 № 3642-IX. *Урядовий кур'єр* від 22.05.2024. № 104.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-108>

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА В УКРАЇНІ

Юровчик В. Г.

*кандидат географічних наук,
викладач циклової комісії з базової та фундаментальної підготовки
Луцький фаховий коледж рекреаційних технологій і права
м. Луцьк, Україна*

Могутнім і невичерпним джерелом духовності, моральності і культури сучасної людини є її любов до рідного краю, його безцінних багатств, глибока шана до вікових традицій свого народу.

Вивчення рідного краю, збирання краєзнавчого матеріалу сприяє розвитку й удосконаленню дослідницьких умінь і навичок. Краєзнавчий матеріал – необхідний компонент шкільних курсів географії. Багато явищ навколишньої природи добре відомі ще з повсякденного життя. Тому географічні поняття, які вони засвоюють на прикладі рідного краю. Стають найбільш переконливими, легко запам'ятовуються. Зв'язок з природним оточенням посилює практичну спрямованість викладання. У дітей проявляється інтерес до екологічних і соціально-економічних проблем. Природа своєї місцевості – це та «навчальна лабораторія», яка потрібна географу в тій же мірі, як фізику чи хіміку шкільна лабораторія по їх предмету.

Знання рідного краю не просто збагачує і звеличує людину, воно служить своєрідним містком, що єднає покоління минулі з поколіннями майбутніми.

Поняття «краєзнавство» в різні часи мало різне значення.

«Зоряним» часом розвитку краєзнавства були 20-30-ті рр. XX ст. У цей час розквітнув талант видатного вченого-енциклопедиста, академіка С.Л. Рудницького (1677-1938 рр.), який по праву вважається фундатором української географії і наукового географічного краєзнавства. У своїх працях учений визначав Україну як цілісну географічну одиницю, розробив план дослідження та вивчення її географії в усіх аспектах. С. Рудницький

радив починати географічне вивчення свого краю з краєзнавства, а на його основі здійснювати вивчення початкового курсу географії України.

Творчо розвиваючи спадщину С. Рудницького, сучасні українські вчені Я. Жупанський і В. Круль [1] розглядають національне краєзнавство як цілісну, нерозривну і відкриту систему, яка функціонує у світі тривимірних моделей:

- простір (географічне краєзнавство);
- час (історичне краєзнавство);
- соціум (соціальне краєзнавство).

Усі названі компоненти притаманні туристичному краєзнавству. Останній виступає інтегруючою похідною активної соціальної функції людини. Воно включає літературне, мистецьке, архітектурне, етнографічне краєзнавство тощо. Об'єднуючим елементом тут є початковий елемент – територія. Таким чином, географічне краєзнавство є стрижнем національного краєзнавства.

Питання історії туристичного краєзнавства, еволюції його теоретичних і прикладних напрацювань та напрямків розвитку нині розробляються цілою низкою українських вчених, з яких найбільш значний доробок мають представники різних наукових шкіл краєзнавства, зокрема, Тронько П.Т. [7], Костиця М.Ю. [2, 3], Жупанський Я.І. [1] та ряд інших дослідників.

Туристично-краєзнавчі дослідження є важливим джерелом формування наукової фактологічної бази географії, історії, етнографії, дидактики, методики викладання шкільних курсів і курсів ВНЗ, поповнення музейних експозицій, змістовного насичення наукових і популярних видань. У процесі краєзнавчої діяльності та на основі вивчення компонентів природи, природних комплексів і ресурсів, результатів господарської діяльності поселень формуються географічні і суспільно-економічні поняття, накопичують дані для узагальнень, розвитку уявлень про систему складових географічного простору рідного краю.

Характерними об'єктами національного туристичного краєзнавства виступають терени окремих одиниць адміністративно-територіального поділу держави, історичні й етнографічні краї (Волинь, Бойківщина, Гуцульщина, Слобожанщина тощо), біосферні заповідники (Східні Карпати, Дунайський тощо), національні природні парки (Шацький, Карпатський, Подільські Товтри й ін.), ландшафтні парки (Меотида, Каньйон Дністра тощо), історико-культурні заповідники (Поле Берестецької битви, Древній Галич й ін.) тощо.

Похідними (тобто об'єктами нижчого рангу) основного дослідницького об'єкта туристичного краєзнавства виступають окремі територіальні одиниці досліджуваного краю, які вирізняються за характером наявних рекреаційних ресурсів, ступенем туристичної спеціалізації господарства та специфікою розвитку в їх межах туристики. Такі низові об'єкти дослідження у рекреаології (і рекреаційній географії) отримали назву територіальні рекреаційні системи.

Предметом дослідження туристичного краєзнавства виступають окремі складові туристично-рекреаційного потенціалу краю – природні

рекреаційні ресурси (мінеральні води, клімат, озера тощо), ступінь їх освоєння і характер експлуатації, пам'ятки історії і культури, туристичні заклади та інші об'єкти туристичної інфраструктури, а також різноманітні аспекти розвитку туристичного руху в краї.

На сучасному етапі розвитку туристичне краєзнавство продуктивно «виходить за межі» дослідницького арсеналу рекреаційної географії й послуговується цілою низкою міждисциплінарних методичних підходів: геомаркетингового, соціокультурного, історико-геохронологічних зрізів, еколого-економічного, геополітичного та багатьох інших; що саме по собі ставить туристичне краєзнавство на якісно новий рівень глибинного пізнання території (краю) у контексті її туристичного загосподарювання, генерування, розподілу й адсорбції туристичних потоків, творення самобутнього туристичного іміджу (ореолу привабливості) тощо.

Таким чином сучасне комплексне краєзнавство постає у якості міждисциплінарної наукової і навчальної дисципліни, що має потужне теоретико-методологічне підґрунтя, власний категоріальний апарат, є визнаним як на когнітивному, так і соціальному рівнях, характеризується розгорнутою дисциплінарною структурою, значним функціональним колом та подальшим «розширенням» епістемологічних пріоритетів.

Література:

1. Жупанський Я.І., Круль В.П. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства / Краєзнавство, 1994. – № 1-2. С 3-6.
2. Костиця М.Ю. Витоки українського краєзнавства / Географія та основи економіки в школі, 2000. – №1. С. 31-32; № 2. С 34-36.
3. Костиця М.Ю. Становлення організаційних форм українського географічного краєзнавства / Географія та основи економіки в школі, 2005. – № 3. С 39-42.
4. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Теоретичні основи географічного краєзнавства / Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Теоретичні основи географічного краєзнавства і соціальне районування / Сучасний стан та перспективи вивчення географії рідного краю у школах: Тези доповідей Міжнародного наук.-метод. семінару. Харків, 1994. С. 3-4.
5. Соловей М.В. Шкільна географія і краєзнавство у педагогічній спадщині Софії Русової / Географія та основи економіки, 2001. – № 1. С. 33-34.
6. Тімець О.В. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства / Рідна школа, 2002. – Серпень-вересень. С. 57-58.
7. Тронько П.Т. Краєзнавство у відродженні духовності і культури. К.: Рідний край, 1994.
8. Шищенко П.Г. Сутність географічного краєзнавства / Краєзнавство. Географія. Туризм, 2000. – № 42. С. 1-2.